

СИЛА НАТХНЕННОГО СЛОВА

*Ми своїми сколихнем знаменами,
Ми підіймем золотий Тризуб,
І козацьким нездоланим племенем
Ми усяку перейдем грозу!*

Михайло Ситник «Україна кличе!»

Невід'ємною частиною світової літературної спадщини є досі, на жаль, мало відома й належно не поцінована творчість українських письменників-емігрантів. Серед них Михайло Васильович Ситник (1920–1959), відомий під псевдонімами *Михась Сопілка, Майк Хмурий, Черкас, М. Гмиря*.

Доля Михайла Ситника та його талановита літературна спадщина виразно демонструють нам, сьогоднішнім, як всупереч нестерпно-свавільним обставинам московсько-більшовицького режиму міжвоєнного періоду формувалася націєцентрична українська література, як молода мистецька генерація «поетів гніву» (У. Самчук) плекала мрії про Українську незалежну державу, як боролася в роки Другої світової війни за збереження української ідентичності на окупованих територіях, як «з Україною в серці» та з незгасним бажанням продовжувати боротьбу блукала світами, не знаходячи душевного заспокоєння, адже рідна земля все ще перебувала в неволі, а щастя поза Батьківщиною немає, бо «туга за рідним не гасне, пече, // Пливе чужиною ворожою...» («Любов»). Про цього поета автор пропонованої монографії сказав в одній із своїх наукових розвідок досконало-точно: «Михайло Ситник – один із тих поетів ХХ ст. з яскраво вираженою «національно-екзистенціальною парадигмою» (П. Іванишин) в ліриці, про яких можна сказати, що нерозривний зв'язок життя і творчості <...> творить власне поетичне буття-у-світі, своєрідну віртуальну модель світу, в якій стирається межа між реальним та ірреальним існуванням» [Василишин І. Історіософські та екзистенційні мотиви в поемі М. Ситника «Вигнанець». *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. № 32. Київ, 2015. С. 122]. Відтак простежити Сит-

никову біографію можна на підставі аналізу його творчості, адже для поета, який жив мистецтвом слова, який цілковито в цьому мистецтві розчинявся, життям була його поезія, а поезією було саме життя.

Зростаючи в мальовничому місті Василькові на Київщині, Михайло Ситник був звичайним юнаком-комсомольцем, який, дотримуючись установлених советською владою законів та правил, вірячи, «що і моя колись Вкраїна // Зазнає щастя в мирному труді» («Слово бувшого комсомольця»), виплекав, проте, у своїй душі національний код українського «Роду й Дому». Поступово у світогляді юнака утвердилося усвідомлення того, хто є справжнім катом України та поневолювачем українців: «Москва, мов гідра, дика чорноглава, // Із України кров святу пила...» («Слово бувшого комсомольця»). Він переростає з талановитого поета-лірика, співця природи й краси рідного краю в поета-націоналіста з державницькими поглядами, поета національного чину, для якого Вітчизна, її історія, український народ, автентичні традиції, національні святині й герої та боротьба за Українську незалежну державу є основними темами творчості, який навіки запрягся служити своєму народові й саме зраду Батьківщини вважає найстрашнішим гріхом:

Та я в Бога благаю одне,
Ідучи уперед по руїнах, –
Найстрашніш покарати мене,
Як я зраджу свою Україну
(«Про себе»).

Ігор Васишин, кандидат філологічних наук, доцент катедри української мови Національного університету «Львівська політехніка», сумлінно опрацювавши величезний обсяг першоджерел і наукової літератури, глибоко і всебічно вивчивши й осмисливши життєвий і творчий шлях Михайла Ситника, презентує дослідження, яке буде цікавим і для фахівців-літературознавців, і для студентів-філологів, і для всіх поціновувачів українського слова.

Завдяки скрупульозно зібраній та ретельно опрацьованій у пропонованій монографії інформації маємо змогу глибоко збагнути всю багатогранність творчого доробку Михайла Ситника.

Він і сентиментальний лірик, який і трепетно оспівує краю рідного краю, на теренах якого зростає, і глибоко розкриває всесвіт закоханої людини:

Мовчало все, мов хтось для тебе
Вечірній шелест зупинив;
Лиш місяць, наче срібний лебідь,
Задумано по небу плив»
(«...Я в Україну повернусь... Відома й невідома лірика»).

Він і поет-документаліст, автор циклу «Тридцять третій», в якому відтворює й осмислює те, що йому особисто довелося пережити в дитинстві, зокрема в трагічному 1933 році, коли поетові було 13 років:

Як темна ніч, в історію ввійдуть
Криваві дні у рік той Тридцять третій,
Коли ми умирили на ходу,
Опухлі з голоду й обдерті»
(«Ще прийде час...»).

Він і проникливий публіцист, який викриває культурно-ідеологічну та історіософську суть московського шовінізму: «Нам, українцям, все рівно, яка Москва – червона чи біла, царська чи большевицька, однаково, в якій вона масці буде ховати своє хиже обличчя» («Сталін робиться білим, а душа його чорною»).

Він і полум'яний поет-трибун, що надихає українських патріотів до нещадної, доблесної боротьби з усіма ворогами рідного народу:

Від тих, що мужні й бойові
Ніде не стануть на коліна –
Жовто-блакитний наш привіт
Прийми, велика Україно!»
(«Наш привіт»);

Ми скажем сьогодні відверто:
В нас не вирвати нашу мету,
Ми на всякі готові жертви
За Україну свою золоту»
(«Слово до побратимів»).

Видатний поет Михайло Ситник є автором поетичних збірок «Від серця» (1942), «Нові обрії» (1942), «Відлітають птиці» (1946), поеми «Залізничний сторож» (1947), присвяченої воєнному лихоліттю в Україні й героїчній боротьбі Української повстанської армії проти гітлерівських окупантів, «Цвіт папороті» (1975) та численних віршів, що друкувалися в емігрантській періодиці.

Український журналіст Михайло Ситник був редактором додатка «Література і Мистецтво» до київської газети «Українське Слово»; співредактором часопису «Літаври», який очолювала Олена Теліга; редактором «Української думки», видавав газету «Васильківські вісті» та місячник «Школяр».

Культурний і громадсько-політичний діяч Михайло Ситник усвідомлював силу натхненного слова, зверненого до широкого читача. У буремний воєнний та повоєнний час він втілював таку актуальну, на жаль, донині істину, що національно-визвольна українська революція – це не тільки збройний виступ проти загартника, але й вичищення свідомости української людини від намулу рабства, чужого способу мислення.

Впродовж усього літературно-мистецького життя Михайла Ситника основними концептами в його творчому доробку виступають рідна Україна-мати, родинне гніздо, батьки, друзі – все те, що формує національно зорієнтований світогляд мистця. Символічно у вірші останніх років «Йду колядувати...» триєдиним світлим образом у серці поета виступають мати, донька й Україна:

Я сьогодні йду колядувати
(В помислах лише!) у три місця, –
Де мені відкриють двері в хату
І де пустять у свої серця.

А що перше місце – рідна мати,
Чув я, що бездомна і сама,
Кволе серце, муками розп'яте,
Ледве на ногах її трима.
А що друге місце – рідна доня –
То моє розлучене дитя,
Що у мене розцвіта на скронях
Білим цвітом чорного життя.
А що третє місце – Україна –
Це ж повітря для моїх легень,
Без якого – у душі руїна,
Без якого й день мені – не день.

Його активна редакторська, журналістська та літературна діяльність в Україні та в перші роки еміграції переросла під час перебування в Америці в ностальгійно-мученицьке тривання:

На чужині лиш сум і зітхання
І вітчизна тривожна у снах...»
(«Лебеді»);
Далекий край, ти не заміниш
Ніяким щастям дорогим
Моеї рідної України,
Дніпра, прикиївських лугів...
(«В таборі»).

Тільки сон наближає виснажене й зболене серце поета до омріяної рідної землі, сон – це змога вільно поринати в спогади та марення, як у вірші «Новорічний сон», у якому ліричний герой мріє про відновлену Українську Державу. Більшість своїх екзистенційно-ностальгійних поезій митець завершує мрією-ілюзією про повернення до рідного краю:

Із чужини, що непривітна й сіра,
Я рвуся, мов собака на цепу, –
Мабуть, тому, що в рідному подвір'ї
Ти закопала глибоко мій пуп
(«Відлітають птиці»).

Трагічна доля спіткала покоління мистців-емігрантів, відірваних від рідного ґрунту, від своєї пуповини. Проте автор монографії констатує: Михайлові Ситнику судилося жити, творити та вмирати з Україною в серці. Глибокий аналіз життя й творчості славного українця, здійснений у пропонованому виданні завдяки копіткій науковій праці автора, дає змогу усвідомити: Ситникові устремління суголосні з мріями кожного українця-патріота, його діяльність залишила помітний слід не лише в українській літературі, а й посприяла тяглоті історичної пам'яті, його творчість, така актуальна в умовах нинішньої російсько-української війни, викличе палкий відгук у серці читача. Як геніально висловилося в цьому контексті подруга і колега Ситника Олена Теліга: «Квіти і кров. Дисгармонія. Квіти цвітуть і кров цвіте також, тільки квіти одцвітають, а кров дає плід...».

Зоряна КУНЬЧ, кандидат філологічних наук,
завідувачка катедри української мови Національного університету «Львівська політехніка»